

## VAKUFNAMA ABDI-PAŠE SINA MUSTAFA-BEGA IZ XVIII STOLJEĆA (Prilog historiji Bijelog Polja)

### Sažetak

U radu se obrađuju dva izvora koji se odnose na vakuf Abdi-paše. Prvi izvor je u historijskoj epigrafskoj literaturi nepoznati tarih s česme dobrotvora, pronađen tokom nedavnih iskopavanja u Bijelom Polju. Drugi izvor predstavlja vakufnama istog dobrotvora, čiji se integralni prijevod donosi u ovom radu. Za razliku od potpuno nepoznatog tariha, neki segmenti sadržaja vakufname bili su korišteni u dosadašnjoj literaturi. Uz prijevod vakufname, koja čini glavninu ovoga rada, vrši se kritička komparacija nekih navoda u literaturi s izvornim sadržajem vakufname, pri čemu je ustanovljeno da ono što se u historijskoj literaturi o ovom vakufu navodi ne odgovara stvarnom sadržaju vakufname u svim segmentima. Radom se pokušava ukazati na taj nesklad i integralnim prijevodom vakufname korigirati nedoumice vezane za ovaj malo poznati vakuf.

*Gljučne riječi:* Abdi-paša, tarih-ploča, vakufnama, Bijelo Polje.

### Uvodne napomene

Tokom nedavnih radova na izgradnji fontane u Bijelom Polju u Crnoj Gori<sup>1</sup> otkrivena je jedna kamena ploča (*tarih*) na kojoj su uklesani stihovi na osmanskome turskom jeziku. Pregledom samog sadržaja natpisa došlo se do zaključka da je riječ o tarih-ploči s jedne od gradskih česmi, koju je krajem 1771. godine dao izgraditi izvjesni Abdi-paša.<sup>2</sup>

Natpis (*tarih*) u prijevodu na bosanski jezik glasi:

*Čovjeka od kapi vode stvori Allah Uzvišeni  
Da iz prsta Poslanika voda teče On učini<sup>3</sup>*

1 Tačnije 1. juna 2022. godine.

2 Fotografija iskopane ploče nam je elektronskim putem dostavljena na dešifrovanje istog dana kada je i otkrivena. Iako je zbog naslaga zemlje bilo teško protumačiti njen cjelovit sadržaj, jasno se dalo uočiti ime Abdi-paše, godina izgradnje i popravke, te dijelovi isklesanih stihova. Kako je bilo neophodno pročitati tekst na licu mjesta, pri samom dešifrovanju teksta svesrdnu pomoć pružili su mi: Nesip Pepić, Osman Nuri Mete i Meryem Sarkarat. Nakon analize samog teksta došli smo do zaključka da je posrijedi tarih-ploča za čije se postojanje nije znalo.

3 Aluzija na mudžizu Muhammeda, a. s. Naime, postoji nekoliko vjerodostojnih predaja u kojima se govori o šikljanju vode iz prstiju Poslanika islama. One uglavnom govore

*Oni koji gutljaj dadnu biće dobro nagrađeni  
Česmu dobrote Svoje nam obilnom Bože učini*

*Dobrotvor taj Abdi-paša pobjedu svoju ostvari  
A ubogi sužanj ovaj Sidki tarihe sastavi<sup>4</sup>*

*Izgradnja: 1185/1771-72. / Popravka: 1312/1894-95.*

*Pobjeda: 1185/1771-72. / Dobrotvor: 1312/1894-95.*

Pronalazak tariha potaknuo je dalja istraživanja pisanih tragova o samom dobrotvoru i njegovim zadužbinama, o kojima relevantna naučna literatura nudi vrlo malo podataka. U literaturi smo došli do podatka da je postojao Abdi-pašin vakuf, te da postoji i njegova vakufnama, napisana 6. ševvala 1185. godine po hidžri.<sup>5</sup> O samom vakifu nismo uspjeli pronaći dodatne informacije.

Postojanju ovog vakufa svjedoči i kratki izvadak iz Abdi-pašine vakufname koji je pohranjen u Arhivu Jugoslavije.<sup>6</sup> Daljim istraživanjem građe Osmanskog arhiva Predsjedništva Republike Turske (BOA) ustanovili smo da je sačuvan cjeloviti tekst vakufname koja do danas nije bila predmet posebnog naučnog interesovanja, analize i prevođenja.<sup>7</sup>

U kataloškom opisu stoji da je riječ o vakufnami Umihana-hanume, kćerke Rustem-bega, koja uvakufljuje jedan han, a prihode od njega namjenjuje za održavanje česmi koje je izgradila na Solnom trgu u Bijelom Polju. Nakon uvida u cjeloviti sadržaj vakufname, konstatujemo da ovakav kataloški opis ne odgovara samom njenom sadržaju, na što ćemo ukazati u nastavku rada.

---

o tome da je u trenucima nestašice ili suše, iz Poslanikovih prstiju tekla voda. Vidi: Ibn Kesir, *Mudžize Muhammeda a. s.*, Bužim: Izdavačka kuća Ilum, 2007, str. 38-43.

4 Prijevod stihova s osmanskog turskog jezika: Emrah Seljaci.

5 Vidi: Šerbo Rastoder, „O vakufima u Crnoj Gori s kraja XIX i prve polovine XX vijeka”, u: *Bošnjaci/Muslimani Crne Gore između prošlosti i sadašnjosti*, Podgorica: Almanah, 2010, str. 108. (Istoimeni rad prvi put je publikovan u časopisu *Istorijski zapisi*, br. 2, 1997, str. 1-39).

6 Vidi: Š. Rastoder, „O vakufima u Crnoj Gori...”, str. 108.

7 Bašbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Yabancı Arşivler – Makedonya Arşivi (YB.021), 66/6. Vakufnama je u digitalnoj verziji ustupljena Osmanskom arhivu iz Sjeverne Makedonije. Naime, na osnovu Sporazuma o uzajamnoj kulturno-obrazovnoj saradnji, potpisanog 1990. godine između Republike Turske i bivše Jugoslavije, Osmanski arhiv Predsjedništva Republike Turske je 1991. godine došao u posjed brojnih fotokopija i mikrofilmova osmanskih dokumenata pohranjenih u Arhivu Makedonije. Dospjeli dokumenti su potom kataloški obrađeni, a rezultati obrade objavljeni u: *Makedonya'daki Osmanlı Evrakı*, Hazırlayan: Orhan Sakin, Uğurban Demirtaş, Makedonca'dan Tercüme: Ayten Ardel, Ankara: T. C. Bašbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu: 29, 1996.

Abdi-pašina vakufnama je pisana na papiru dimenzija 22x86 cm. Pri samom vrhu uočavaju se vidna oštećenja, koja ne obuhvataju tekst. Vakufnama je napisana na osmanskome turskom jeziku, s tim da su tekst legalizacije, *expositio*,<sup>8</sup> citirani ajeti i hadisi, te datum izdavanja napisani na arapskom jeziku. Pismo je *nash*, tekst vrlo čitko ispisan, s mjestimičnim ortografskim propustima. Nakon legalizacije, slijedi tekst ispisan u 54 reda. Tekst je dosljedan ustaljenom sadržaju vakufnama, koji se sastoji od uvodne zahvale i slavljenja Boga, Njegovog Poslanika, meditacija vakifa o prolaznosti ovog i vječnosti budućeg svijeta, potom se izlažu odredbe o zavještanju, jedan dio se ustupa i prividnom sudskom sporu koji ima za cilj da kadija potvrdi šerijatsku punovažnost i neopozivost uvakufljenja,<sup>9</sup> te se na samom kraju donosi jasna presuda, zajedno sa datumom izdavanja. Vakufnama je izdata 6. ševvala 1185, odnosno 12. januara 1772. godine, nakon smrti vakifa, a legalizuje je Osman, zastupnik kadije za kadiluk Bihor i Kameran. Za muteveliju vakufa imenovana je žiteljka Bijelog Polja Umihana-hanuma, kćerka Rustem-bega i Abdi-pašina udovica.

Kako u literaturi nismo mogli pronaći informacije o samom vakifu, jedini izvor koji nam djelimično može rasvijetliti Abdi-pašinu ličnost je njegova vakufnama. U njoj se navodi da je Abdi-paša sin Mustafa-bega.<sup>10</sup> Uvidom u sami tekst da se pretpostaviti je Abdi-paša bio Bjelopoljak, prvenstveno zbog toga što se među stanovnicima Akove (Bijelog Polja) spominju njegovi bližnji srodnici: Mula Salih sin Mehmed-bega, te Jusuf-begovi sinovi Murat i Sulejman. Pored njegovih srodnika, uviđamo da mu je i supruga Umihana-hanuma bila iz Bijelog Polja.<sup>11</sup> Također, jako je zanimljiva činjenica da je vakufnama izdata nakon vakifove smrti, prema vasijetu,<sup>12</sup> te na osnovu toga konstatujemo da je Abdi-paša umro prije 1772. godine. Ta činjenica nam govori i da su zadužbine o kojima će biti govora nastale prije izdavanja i legaliziranja ove vakufname.

8 *Expositio*: Uvodni dio vakufname u kojem se nakon slavljenja Allaha i vjerovjesnika Muhammeda, njegova roda i drugova, prelazi na izvjesne meditacije čija je osnovna poenta prolaznost ovog svijeta, a vječnost zagrobnog života, i dolazi se do saznanja o potrebi zasnivanja vakufa kao općekorisnog čina koji ima trajnu vrijednost, pri čemu se citiraju odgovarajući tekstovi Kur'ana i hadisa. Prema: Muhamed A. Mujić, „Neke vakufname iz Bosne i Hercegovine (15-17. stoljeće): forma, jezik i stil“, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, knj. IX-X, 1983, str. 19.

9 „Prividni“ sudski spor, koji se navodi gotovo u svim vakufnamama, detaljno je pojasnio i opisao šerijatski sudija Mehmed Ali Čerimović u svom radu „O vakufu“, *Glasnik Vrhovnog starješinstva Islamske vjerske zajednice Kraljevine Jugoslavije*, br. 2, god. 3, Beograd, 1935, str. 70-73.

10 Vidi: BOA, YB.021, 66/6, IV red.

11 Ibid., XXII i XXIV red.

12 Ibid., XX red.

S obzirom na to da kratki izvadak vakufname iz Arhiva Jugoslavije sadrži dosta štire i površne informacije o samom vakufu, u nastavku rada ćemo ga uporediti s originalnim sadržajem Abdi-pašine vakufname.

U kratkom izvatku stoji da je vakufnamom propisano da se dovede i ponovo napravi sedam česama na sedam raznih mjesta u varoši Bijelo Polje.<sup>13</sup> Analizom teksta vakufname iz Osmanskog arhiva utvrđene su tačne lokacije česama koje je Abdi-paša sin Mustafa-bega dao izgraditi. On nalaže da se s obližnjeg brda Obrov dovede voda u Akovu (Bijelo Polje), te daje da se česme izgrade na sljedećim lokacijama: po jedna česma na Solnom i Žitnom trgu, unutarnje i vanjske česme u saraju, jedna iza njega, jedna u blizini Haznadar Mehmed-agine džamije, te po jedna na raskrsnici i u dvorištu Mustafa-age.<sup>14</sup>

U izvatku stoji da je u svrhu podizanja česama uvakufljen jedan han sa petnaest dućana.<sup>15</sup> Međutim, kako se vidi iz cjelovitog teksta vakufname, Abdi-paša nije ostavio samo han sa petnaest dućana, već je uvakufljena nekretnina koja se sastoji od jednog velikog hana sa pet odaja, koji se nalazi u dnu čaršije na Solnom trgu, ispod kojeg se nalazi i konjušnica, te trinaest (a ne petnaest) dućana u okolini i jedan čardak, kao i nekretninu u vidu parcele spojene uz han.<sup>16</sup>

U izvatku dalje stoji da kirija spomenute zadužbine iznosi 72 groša, te da se od nje treba muteveliji dati 12 groša, za vodovode 25, potom 20 za potrebe vakufa, a ostalih 15 groša za popravku zgrada, porez i ostale troškove.<sup>17</sup> No, navedena novčana sredstva predstavljena su dosta preciznije u cjelovitom tekstu. Ondje se navodi da je potrebno popraviti, obnoviti i staviti u funkciju česme i vodovode navedenog dobra, i to uz kontinuirani trogodišnji prihod od zavještane nekretnine. Njen prihod će godišnje iznositi oko 70 groša. Mutevelija će godišnje primati 12 groša, obdržavatelj vodovoda, zimmija majstor Mihajlo, primaće 25 groša, te 20 groša za potrošnju na potrepštine poput vodovodnih cijevi, željeza, maltera, ulja, pamuka i konoplje. Ostali prihod od spomenutog vakufa, u visini od 15 groša, daje se muteveliji da čuva i daje na interes i potražnju, te da po potrebi popravlja i obnavlja spomenuti han, dućane i zdanja.<sup>18</sup>

Kada je riječ o sudbini Abdi-pašinog vakufa, zahvaljujući novootkrivenom tarihu uviđamo da su vakufske česme doživjele obnovu 1894-95. godine. U literaturi se navodi da je 1919. godine vakuf posjedovao 25 dućana, 3

13 Š. Rastoder, „O vakufima u Crnoj Gori...”, str. 108.

14 BOA, YB.021, 66/6.

15 Š. Rastoder, „O vakufima u Crnoj Gori...”, str. 108.

16 BOA, YB.021, 66/6.

17 Š. Rastoder, „O vakufima u Crnoj Gori...”, str. 108.

18 BOA, YB.021, 66/6.

pekare, 2 kafane, čitaonicu, tri sobe, kuću i plac i ukupan prihod od 39.150 dinara, a 1927. godine 24 dućana, 2 pekare, 2 kafane, plac i kuću i prihod od 55.227,32 dinara. Na njegovom vakufu Vakufski odbor je još 1912. godine počeo podizati jednu dvospratnu zgradu, čija je gradnja u ratu bila obustavljena, tako da je 1926. godine odlučeno da se gradnja nastavi i za tu svrhu je podignut kredit kod Državne Hipotekarne banke. Zgrada je završena u oktobru 1927. godine, a za radove je utrošeno 15.000 dinara.<sup>19</sup>

Iz svega navedenog uviđamo da je Abdi-pašin vakuf bio jedan od najznačajnijih vakufa u Bijelom Polju. Zahvaljujući ovom dobrotvoru, Bijelo Polje je još u drugoj polovini XVIII stoljeća na sedam lokacija imalo čistu izvorsku vodu provedenu s brda Obrov. S obzirom na to da je Abdi-pašina vakufnama od iznimnog značaja za proučavanje prošlosti Bijelog Polja i zadužbina na prostoru Crne Gore, kao i za dalja naučna istraživanja, u nastavku rada donosimo njen integralni prijevod.

### **Integralni prijevod vakufname**

#### **Allah je Uzvišeni Vladar**

##### **Tekst legalizacije:**

Ono što sadrži ovaj dokument, od bisernih riječi što govore o vakufima, koji su sredstvo nagrade na danu kada se u sur puhne, vjerodostojno i potpuno je sačuvano od najezde vremena. Donio sam valjanu presudu, na osnovu stavova prvaka islamskoga prava, a oslonivši se na Vječnoživog Boga koji sve obdržava. Osman, zamjenik kadije za kadiluk Bihar i Kameran, neka mu bude oprošteno.

##### **Pečat:**

Uzdam se u Tvorca svoga,  
rob Njegov: Osman

Dok sam u životu lično ću biti mutevelija ovih navedenih vakufa, a nakon smrti, tu će dužnost obavljati moji nasljednici.

##### **Ovjereano**

Umihana-hanuma kći Rustem-bega, mještanka Bijelog Polja

Hvala Allahu Svemogućem, Preuzvišenom, Plemenitom, Onom čije je bogatstvo bezgranično i nemjerljivo, Darodavcu koji je uputio vjernike i vjernice da dobra djela čine i ukazao im na to ajetom: *Dobra djela zaista poni-*

---

19 Š. Rastoder, „O vakufima u Crnoj Gori...”, str. 108

*štavaju hrđava.*<sup>20</sup> Neka je salavat i selam na Njegova poslanika Muhammeda, počastvovanog s otkrovljenjima, te na njegovu porodicu i ashabe, koji su upućivali narod na put činjenja dobrih djela.

Vlasnik ove zakonski validne vakufname, koji traga za dobrim djelima i koji teži za potpunim i višnjim sevapom, ponos zapovjednika plemenitih, počasti i pijeteta dostojnih, dostojanstveni i grandiozni *Abdi-paša sin Mustafa-bega*, kad promisli da blagodati jasne što od strane Uzvišenog dolaze ni granicu ni broj ne poznaju, on, za Allahovo zadovoljstvo, iz vlastitog imetka i najboljeg imanja, znajući da nije trajan ovaj svijet bezvrijedni i dom patnjom ispunjeni, usmjeri uzde putanje svoje na stvar koja će dobro djelo biti. Jasno da su sticanje dobrih djela i prikupljanje dobara za onaj svijet najvažnije želje i najuzvišeniji ciljevi. Kako je i u ajetu kazano: *...a za dobro koje za sebe pripremite naći ćete nagradu kod Allaha...*,<sup>21</sup> on učini da mu ovaj svijet koji brzo prolazi bude sredstvo za časnu vječnost.

Iz savršenog života i vremena ispunjenog svojinom, a zarad postizanja višnjeg dobra i zavređivanja dženneta, on nanovo izgradi, uspostavi i dovede:

- s uzvišenja brda Obrov četiri toka vode s izvora preko velikog mosta na rijeci Lim,

- jednu veliku česmu u sklopu Solnog trga na carskoj čaršiji koja se nalazi u centru kasabe Bijelo Polje,

- jednu česmu na Žitnom trgu u blizini džamije,

- unutarnje i vanjske česme u časnom saraju,

- jednu česmu iza saraja,

- jednu česmu u blizini Haznadar (Mehmed-agine)<sup>22</sup> džamije,

- na istoj ravni jednu česmu na raskrsnici s četiri puta,

- i jednu česmu u dvorištu Mustafa-age.

Budući da se iz godine u godinu, iz mjeseca u mjesec, iz dana u dan javlja prijevika potreba za popravkom i obnovom (navedenih dobara), kao prihod tome, na vijeke i šerijatski legitimno uvakufljena je nekretnina koja se sastoji od jednog velikog hana sa pet odaja, koji se nalazi u dnu čaršije na Solnom trgu spomenute kasabe, u kojoj je znana voda ranije zadužbine i neotuđivog dobra, omeđen sa četiri strane tržnicom, ispod kojeg se nalazi i konjušnica, te trinaest dućana u okolini i jedan čardak s ukrašenom nadstrešnicom, kao i nekretnina u vidu parcele spojene uz han.

Uvakufjeno je na zakonit način, uz direktno svjedočenje stanovnika kasabe Bijelo Polje, sve uleme i čestitih vjernika, imama i hatiba, aga i vojnih službenika, vlasnika timara, skupa sa čitavim ummetom Muhammedovim.

20 Kur'an, XI:114.

21 Kur'an, I:110.

22 Op. prev.

Neka se na mnogim skupovima ponovo posvjedoči ovo uvakufljenje, te uspostavi i povjeri nadzor nad njim, a neka se i sve ovo javno obznani. S trogodišnjim kontinuiranim prihodom od spomenute nekretnine neka se poprave, obnove i stave u funkciju česme i vodovodi navedenoga dobra.

Nakon smrti spomenutog paše, vlasnika zadužbine, stanovnici navedene kasabe, u većim i manjim skupinama, sva ulema i čestiti vjernici, imami i hatibi, age i vojni službenici, kao i svi ostali, dođoše na sud.

Hajdar-aga sin Fazlullaha, koji je po svjedočenju stanovnika Bijelog Polja Haznadara Omer-age i hadži Alije sina Murata Čelebija, valjani zastupnik nasljednice spomenutog merhuma, tj. njegove udovice, uvažene Umihanahanume, kćerke Rustem-bega, te poštovani uglednici Mula Salih sin Mehmed-bega, ćehaja Murat i ćehaja Sulejman, sinovi Jusuf-bega, koji bijahu od loze Abdi-pašine i njegovi nasljednici prvog koljena, kada su svi ovi spomenuti, nakon zakonski provedenog direktnog saslušanja, uz saglasnost nasljednika, a na osnovu molbe bili ispitani, ti dokazani nasljednici spomenutog merhuma dali su potvrđan odgovor koji glasi:

„Naš zavještalc je od sada pa tri godine unaprijed, uz javno obznanjenje, šerijatski legitimno uvakučio časni han izgrađen na predašnjem vakufu, sa pet odaja i svom pokućnicom, ispod kojeg se nalazi konjušnica, kao i trinaest dućana u okolini i jedan čardak, te zajedno sa svim tim građevinama i zemljište u sklopu hana. I mi smo ga na osnovu uvakufljenja prihvatili kao vakuf i priznali sve ono što on sadrži. Međutim, prema stavu časnoga predvodnika hazreti Imam-i Azama, on nije neopoziv, te navedeni vakuf treba biti vraćen.”

Premda Imam-i Azam Ebu Hanife u osnovi kaže da on nije neopoziv, prema mišljenju dvojice časnih imama, Ebu Jusufa i imama Muhammeda, vakuf i neopozivost su dva pojma koja su bliskoznačna i međusobno nerazdjeljiva.

Pošto su gore navedeni sudionici u toku sudske parnice zatražili presudu, ovaj siromah (zamjenik kadije) je prelistao djela islamskoga prava, te priznao predašnji vakuf uvaživši stavove dvojice imama, te na osnovu toga presudio da je vakuf pravno validan i, po drugi put, da je neopoziv. Kako im je sve skupa presuđeno, nakon ovoga ne postoji nikakva mogućnost promjene ili poništavanja. *A onaj ko izmijeni nakon što je čuo, pa grijeh pripada onima koji to izmijene, a Allah sve čuje i sve zna.*<sup>23</sup> A nagradu vakifu zagarantovao je Plemeniti, Vječnoživi Bog.

Tema ovoga dokumenta predstavljenog na vijeću se odnosi na tevlijet (upravljanje vakufom) gore navedenih, koji su čiste i potpune vjere, te se u ruke dotične hanume, čije je ime ranije navedeno, predaje navedena nekretnina. To se zavodi u sudski sidžil i izdaju se sljedeći opći uslovi:

---

23 Kur'an, II:181.



Prihod i rast od spomenute nekretnine će godišnje iznositi oko 70 groša. Navedeni mutevelija će za svoj posao godišnje primati 12 groša. Obdržavatelj vodovoda, zimmija majstor Mihajlo, za popravku i obnovu navedene vode godišnje će primati 25 groša, te 20 groša za potrošnju na potrepštine poput vodovodnih cijevi, željeza, maltera,<sup>24</sup> ulja, pamuka, konoplje. Ostali prihod od spomenutog vakufa, u visini od 15 groša, daće se navedenom muteveliji da čuva i daje na interes i potražnju, te da po potrebi popravlja i obnavlja spomenuti han, dućane i zdanja.

Neka dotični mutevelija obavlja tu dužnost upravitelja vakufa sve dok je živ, a nakon smrti neka mutevelija bude imenovan odredbom kadije, te neka se postavi na dužnost upravitelja vakufa. I neka stanovnici kasabe budu nadglednici vakufa, te sve dok su u životu, neka budu oni koji će smjenjivati i imenovati mutevelije, unapređivati vakuf, smanjivati i povećavati dužnosti i sprovoditi sve zakonite obaveze.

Nakon što je to izrečeno, a po završetku govora i imenovanja željenog, navedeno stanovništvo (Bijelog Polja) je, u skladu s pravilom, započelo raspravu sa mutevelijom. Kazali su da izvršenje uvakufljenja nije dozvoljeno, te na osnovu odgovora nije neopozivo, te će tražiti da se zakonski ukine njihovo upraviteljstvo.

Spomenuti mutevelija, neka je na njegov najbolja Allahova nagrada, u skladu sa sljedećim izrekama: *Ono što muslimani smatraju dobrim i kod Allaha je dobro*,<sup>25</sup> ili kako je rečeno: *Moj ummet se neće ujediniti na zabludi*,<sup>26</sup> odgovorio je da je uvakufljenje pravno valjano i da je prema mišljenju dvojice imama neopozivo, pozivajući se na stavove časnih mudžtehida koji se odnose na ovu problematiku.

Nakon mutevelijinog odgovora, kako je prema navedenim stavovima mutevelija službeno ovlašten, kadija je okončao spor i prepirku između nasljednika i stanovništva, te presudio da je neopozivo uvakufljenje prihoda i rasta spomenute nekretnine koja je prethodno u dokumentu opisana.

Uvakufljeno je zakonski validno, u skladu sa šerijatom, pa je postalo javno, vidljivo, te ga nije dozvoljeno promijeniti niti preoblikovati, niti vršiti bilo kakve izmjene na vakufu, kao što je naznačeno u ajetima i predajama iz tradicije.

Nakon ovjere licem u lice, a na osnovu zahtjeva, ovo je zapisano i zabilježeno, a oni koji to traže, njima će se podastrijeti i dati. Tako je bilo i zapisano šestog dana mjeseca ševvala 1185. h. g. (=12. januara 1772. godine).

24 Riječ je o tzv. „horasanu”, tj. malteru koji se pravi od ciglene prašine, kreča i vode.

25 Hadis.

26 Hadis.



## Zaključak

U ovom radu, nakon prijevoda nedavno otkrivene i do sada nepoznate tarih-ploče, predstavljen je integralni prijevod Abdi-pašine vakufname. Ona je napisana 6. ševvala 1185, odnosno 12. januara 1772. godine, a legalizuje je Osman, zastupnik kadije za kadiluk Bihor i Kameran. Abdi-paša svojom vakufnamom, čiji cjeloviti sadržaj do danas nije bio poznat, dao je dovesti vodu s brda Obrov u kasabu Bijelo Polje, te izgraditi česme na sedam mjesta. Lokacije tih česmi su tačno navedene u vakufnami.

Nadalje, on za igradnju, obnovu i održavanje tih česama uvakufljuje han sa pet odaja, trinaest dućana u okolini, jedan čardak, te nekretninu u vidu parcele spojene uz han. Za muteveliju se imenuje Abdi-pašina udovica Umi-hana-hanuma, kćerka Rustem-bega. Kako o samom vakifu ne pronalazimo detaljne informacije, na osnovu teksta vakufname zaključujemo da je Abdi-paša bio sin Mustafa-bega iz Bijelog Polja. Budući da je vakufnama izdata nakon vakifove smrti, uviđamo da je umro prije 1772. godine.

S obzirom na činjenicu da dosadašnja naučna literatura vrlo malo govori o ovom vakifu i samom vakufu, smatrali smo bitnim ponuditi cjeloviti prijevod Abdi-pašine vakufname, u nadi da će informacije koje smo predstavili u ovom radu biti podstrek budućim naučnim istraživanjima.

## Izvori

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Yabancı Arşivler – Makedonya Arşivi (YB.021), 66/6

## Literatura

- Ćerimović, Mehmed Ali, „O vakufu”, *Glasnik IZ*, III, br. 2, Sarajevo, 1935.
- Ibn Kesir, *Mudžize Muhammeda a. s.*, Izdavačka kuća Ilum, Bužim, 2007.
- Sakin, Orhan; Demirtaş, Uğurban, *Makedonya'daki Osmanlı Evrakı*, T. C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın No: 29, Ankara, 1996.
- Mujić, Muhamed A., „Neke vakufname iz Bosne i Hercegovine (15-17. stoljeće): forma, jezik i stil”, *Anali GHB*, IX-X, Sarajevo, 1983.
- Parlatir, İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2012.
- Rastoder, Šerbo, „O vakufima u Crnoj Gori s kraja XIX i prve polovine XX vijeka”, *Bošnjaci/Muslimani Crne Gore između prošlosti i sadašnjosti*, Almanah, Podgorica, 2010.
- Redhouse, Sir James, *Simplified Grammar of the Ottoman-Turkish Language*, Trübner & Co., London, 1884.

## Waqfnama of ‘Abdī Pasha, son of Mustafa-beg, from XVIII century (Contribution to the history of Bijelo Polje)

### Summary

This paper presents the integral translation of ‘Abdī Pasha’s *waqfnāma* following the translation of a recently unveiled and hitherto unknown memorial plate. The *waqfnāma* was written on the 6<sup>th</sup> of Shawwal in 1185, or the 12<sup>th</sup> of January in 1772, and legalised by ‘Uthmān, a representative of the *qādi* for *qazā* Bihar and Kameran. With his *waqfnāma* whose contents have not been completely revealed to this day, ‘Abdī Pasha issued orders for water to be brought down from the Obrov hill to the *qaşaba* of Bijelo Polje, and for drinking fountains to be built on seven locations. Also, the *waqfnāma* reveals their accurate locations.

Furthermore, for the purpose of building, reconstruction and maintenance of these drinking fountains, he gives the *waqf* a *ḥān* with five rooms, thirteen stores, one *chardak*, and a piece of land connected to the *ḥān*. ‘Abdī Pasha’s widow, Umihana-hānum, daughter of Rustem-bey, was named as the *mutawallī*. Due to the fact that we do not find any detailed information about the very *wāqif* and based on the text of the *waqfnāma*, we conclude that ‘Abdī Pasha was the son of Muştafā-bey from Bijelo Polje. Since the *waqfnāma* was released after the *wāqif*’s death, we note that he died before 1772. Considering the fact that scientific literature to this day speaks very little about this *wāqif* and his *waqf*, we thought it was important to give the complete translation of ‘Abdī Pasha’s *waqfnāma*, hoping that the information presented in this paper will be an inspiration for generations to come.

*Keywords:* ‘Abdī Pasha, memorial plate, *waqfnāma*, Bijelo Polje.

DODATAK BR. 1



Nedavno otkrivena tarih-ploča  
sa jedne od Abdi-pašinih česmi u Bijelom Polju

DODATAK BR. 2







